

El viatge de Stefan Zweig

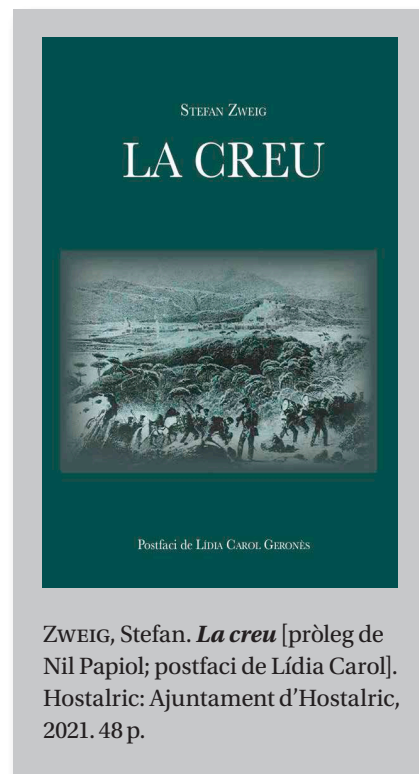
Text > PERE BOSCH

Fa tres anys, l'alcalde d'Hostalric, Nil Papiol, va tenir coneixement de l'existència d'un conte de Stefan Zweig ambientat als afores de la vila durant la Guerra del Francès, concretament el 1810. El relat no era inèdit. Havia estat publicat per primera vegada el 1906, quan l'escriptor austríac tenia només vint-i-cinc anys, i fins i tot disposàvem d'una traducció al català, en una edició conjunta amb altres relats breus. L'Ajuntament, però, ha volgut recuperar-lo i l'ha tornat a editar, amb un pròleg de Papiol i un postfaci de la professora Lúdia Carol, qui ha estudiat els textos de Zweig inspirats en el seu viatge a terres catalanes. La publicació d'aquesta petita joia és un encert. I no només per l'interès pròpiament local, sinó també per la qualitat literària que té.

L'argument del conte és ben senzill. Un destacament de l'exèrcit napoleònic és assaltat per un grup de guerrillers prop de la vila i, durant aquella topada, un coronel ensopega fortuïtament amb la soca d'un arbre, una situació ben absurda que li fa perdre el sentit i la noció del temps. El soldat es desperta, poca estona després, enmig del bosc, quan el combat ja ha acabat. I la situació del coronel, perdut enmig d'un territori hostil, dona peu a Zweig per explotar els sentiments humans: l'angoixa dels primers instants; la ira quan descobreix el destí dels seus

soldats; el cansament, la fam i la set a mesura que passa el temps; la ràbia desfermada contra un pobre anònim a qui li pren la roba; i, finalment, la joia fugissera quan albira un destacament francès. La carretera i el bosc, escenaris d'aquesta petita tragèdia, simbolitzen una natura que sembla confabular-se per accentuar totes les misèries humanes, mentre que la creu, que dona nom al conte, no és només una condecoració que portarà el coronel a la perdició, sinó també la posició d'un cadàver, estès a terra «com una gran creu, creu enlluernadora que il·luminava els terrossos de gleva, negrencs, cremats...».

Zweig no només demostra una habilitat especial quan es tracta d'explorar els sentiments humans, sinó també quan reconstrueix els esdeveniments històrics. A *La creu*, per exemple, posa de manifest un coneixement notable de la Guerra del Francès, des de la crueltat del mariscal Augereau (l'únic personatge històric que apareix en el conte i l'únic del qual coneixem la identitat) fins a la resposta de la guerra de guerrilles. Altrament, els escenaris resulten perfectament versemblants i fins recognoscibles. Tal com afirma Lúdia Carol en el postfaci, l'escriptor austríac «no només va veure Hostalric des del tren, sinó que va tenir l'oportunitat d'estar-s'hi un temps per veure els escenaris on

ZWEIG, Stefan. *La creu* [pròleg de Nil Papiol; postfaci de Lúdia Carol]. Hostalric: Ajuntament d'Hostalric, 2021. 48 p.

ambientaria el seu relat». Malgrat les escasses referències geogràfiques que apareixen en el relat, resulta inevitable imaginar-se Zweig passejant pels carrers de la vila, vorejant la muralla i contemplant-ne les torres. I, per a qualsevol lector, es fa difícil resistir la temptació de seguir les seves passes amb aquest relat a la mà.

El joc de l'aigua

Text > JORDI ARBONÈS, NIF

A *Danielàndia*, de l'Editorial Trípod, l'autor Lluís Balsells (Lleida, 1950) ens proposa un joc literari interessant i polièdric. Hi crea una escenografia repleta de racons i espais que remet a la mirada d'un passejant, algú discret que observa sense voler intervenir en l'acció. El llibre es compon de diversos contes i narracions, alguns en forma de dietari i tots amb notes i registres diferents. A mesura que el lector avança, constata que té a les mans una espècie de teixit d'escubidú de molts colors que va des-

fermant plana a plana. Aleshores es crea la sensació paradoxal que, a mesura que es desfan els nusos d'escubidú, es va construint el paisatge d'una novel·la l'acció de la qual passa en aquest lloc imaginat que Balsells denomina *Danielàndia*. Un territori on l'aigua és omnipresent, l'aigua domesticada i urbana de les banyeres i les piscines. L'aigua és un leitmotiv que cada vegada es pot interpretar d'una manera diferent. Els diferents personatges en necessiten d'una manera vital i de vegades obsessiva: busquen les piscines, semblen

nascuts dels esquitxos de les piscines. N'és el líquid amniòtic, terapèutic o metafòric.

El text està escrit amb la saviesa de la senzillesa, l'humor i el domini de la llengua. En cada capítol es proposen situacions noves que, d'una manera gairebé imperceptible, remet a moments recorreguts en capítols anteriors en els quals la intriga es disfressa de quotidianitat. El passejant camina, s'atura i s'amaga a Danielàndia sense saber on són les fronteres d'aquest lloc; les intueix, les endevina i, de seguida,

Un viatge plaent i reconfortant

Text > XAVI XARGAY I OLIVA

Em sembla que estarem tots d'acord que quan la doctora en història de l'art i professora de la Universitat de Barcelona Francesca Español va triar el títol i el subtítol del llibre (*Sant Martírià, cos sant de Banyoles*: Et in terra locum istum protegit et deffendit) tenia clar que no escrivia cap obra amb pretensions de *best-seller*. Fins i tot algú, amb aquest títol, podria arrufar el nas, fer-se enrere i no comprar-lo. S'equivocaria, perquè l'obra és complexa, completa, però de lectura fàcil. Hi trobem, amb la mínima dificultat que pot comportar l'ús d'un llenguatge precís i tècnic, una presentació nítida de la Banyoles medieval i de dues obres: el retaule, reconegut de sempre per la historiografia artística com una de les grans fites del denominat «gòtic internacional» dins l'occident baixmedieval, i l'arqueta, que en el seu folre figurat de plata mostra una excel·lència similar. La mateixa autora aclareix que l'estudi de l'arqueta és «la meta del llibre, però ha acabat convertint-se en l'epicentre d'un recorregut en el qual s'entrecruen qüestions referents a la litúrgia, a la religiositat popular i a la cívica, als models arquitectònics medievals, i als llenguatges artístics imperants en determinats períodes i als seus actors». L'abast de l'obra és ambiciós i aconsegueix amb escreix tots i cadascun dels seus propòsits.

les esborra. El joc de l'aigua només conté els límits que el lector hi vulgui posar. D'aquesta manera, i a mesura que avança, va descobrint que l'autèntic personatge del llibre, a banda de Danièl, és l'ordre de les paraules seguides i l'exquisidesa amb què estan col·locades. Podria semblar que és una obra complicada i difícil de seguir, però no és així; el talent de Balsells ofereix una escriptura ben apamada i de bon llegir. L'únic secret que guarda rau en els elements, les observacions i les descripcions que el lector va aplegant per anar formant la seva pròpia Danielàndia. La sorpresa és anar desvelant les diferents parts d'un paisatge que el lector desco-

Español té l'habilitat —i els coneixements profunds i sòlids— de situar les obres banyolines en el seu context: Girona, Camprodon, Sant Cugat, Barcelona... Hi apareixen noms d'artistes, els compara, arriba a conclusions. Tot el que hi llegim està fidelment documentat, i quan la documentació no és suficient, proposa hipòtesis plausibles, fonamentades en les comparacions amb altres monestirs i esglésies. És una mostra constant de sapiència, d'erudició. Un dels problemes que solem trobar-nos entre els historiadors locals és que acumulen un deversall d'informació impressionant, però sovint sense una narració que la cohesioni. No és el cas d'aquest llibre; l'equilibri entre informació i narració és perfectament harmònic.

Ens presenta l'abat Guillem de Pau i la seva obra ambiciosa. Ens explica com es modifica la percepció de la vida del sant patró banyolí, com passa de ser un confessor a un màrtir. Veiem com canvia l'arquitectura del monestir de Sant Esteve. Llegim la iconografia de l'arqueta i del retaule, fascinats per com l'autora ens acompanya i ens fa entendre les novetats que aporten les dues obres. Fa anys, l'autora va identificar dues peces de l'arqueta que havien estat robades i es venien en subhasta. En va alertar les autoritats pertinents i aquest fet va ser l'inici de la recuperació de la majoria de les peces, que han arribat a poc a poc a

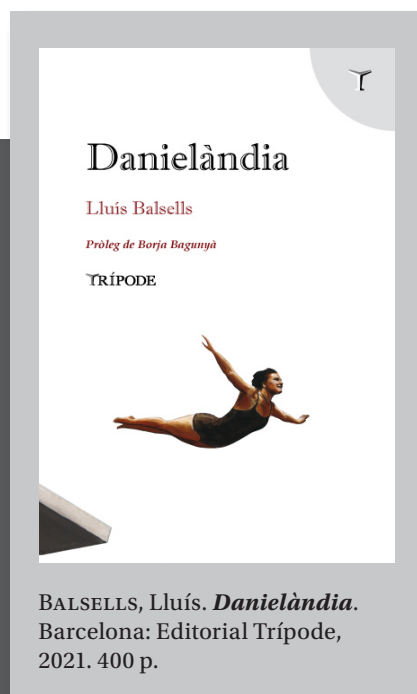
neix d'entrada i que, al cap de poc, comença a fer-se seu.

El prologuista, Borja Bagunyà, ens ofereix algunes claus per endinsar-nos en el joc de l'aigua, les diferents interpretacions de la realitat que mostren un munt de mirades sobre fets que en principi són poc interessants, però que acaben esdevenint importants i que provoquen que el lector no pari de girar planes. Bagunyà diu: «Que Danielàndia es vagi multiplicant, versionant i contraversionant és part de la diversió que ens proposa i una de les coqueteries fenomenals de l'escriptura balsellsiana, que no sembla mai satisfeta amb una sola versió de les coses». Llegiu-lo, que us ho passareu bé!

ESPAÑOL, Francesca. *Sant Martírià, cos sant de Banyoles*. Banyoles: Ajuntament de Banyoles, 2020. 141 p. (Quaderns de Banyoles; 22)

Banyoles. Español fa un altre favor immens a Banyoles oferint-nos aquest treball, bellíssimament il·lustrat, amb un glossari i una bibliografia molt detallada. El disseny del llibre, obra de Jaume Geli, acaba fent que l'edició sigui digna de l'obra d'art que havia de ser la meta i és l'epicentre d'un viatge plaent i intel·lectualment reconfortant.

BALSSELLS, Lluís. *Danielàndia*. Barcelona: Editorial Trípole, 2021. 400 p.